

van de redactie

Landbouw en plattelandsontwikkeling is het thema van deze DO Koerier. Minister Verburg van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit was zo vriendelijk om een aantal brandende vragen van de Commissie Duurzame Ontwikkeling en enkele lidorganisaties van de NVR, te beantwoorden.

De minister pleit voor goed rentmeesterschap. Dat vergt investeringen in duurzame landbouw, niet alleen in Nederland, maar ook in Afrika. Het thema stond ook op de agenda van de 16e vergadering van de Commission on Sustainable Development, die in de eerste helft van mei in New York plaatsvond. Vrouwenvertegenwoordiger Marian Stuiver die deelnam in de Regeringsdelegatie doet verslag van de CSD, samen met Leshia Witmer, voorzitter van de NVR Commissie Duurzame Ontwikkeling.

Tijdens deze CSD-conferentie is minister Verburg gekozen tot voorzitter voor volgend jaar. Daarmee willen we haar van harte feliciteren. 'The CSD goes female and Dutch', daar moet een mooi resultaat uitkomen!

Een aantal van onze lidorganisaties is actief op het thema landbouw en plattelandsontwikkeling. De redactie is blij met hun bijdragen aan deze DO Koerier.

Verduurzamen van het platteland is een proces van lange adem. Maar het loont wel. Vrouwenwerken spelen een belangrijke rol in dit proces.

Wist u dat Duurzame Dinsdag dit jaar z'n 10e verjaardag viert? In dit nummer van de DO Koerier is er daarom weer een oproep voor inzendingen.

In de serie Water zoekt vrouw is er weer een interview met een waterschapsbestuurder. De kandidaatstelling voor de Waterschapsbesturen is inmiddels goeddeels gesloten. Wij hopen dat er veel vrouwen op de kandidatenlijsten staan. Laat dit interview u nu vast inspireren om straks op één van die vrouwen te gaan stemmen.

Minister Verburg:

Investeren in duurzame landbouw

In een DO Koerier over landbouw en plattelandsontwikkeling hoort een interview met de minister van Landbouw. Dat vond minister Gerda Verburg ook, maar in de periode waarin het interview plaats moest vinden was ze zo weinig op kantoor, dat besloten werd tot een schriftelijke vragen-beantwoording. De NVR verzamelde vragen bij lidorganisaties en bij de eigen Commissie Duurzame Ontwikkeling. Hoewel papier geldig is, was de lijst van vragen te uitgebreid om ze allemaal voor deze DO Koerier af te handelen. Gelukkig waren minister, vrouwenvertegenwoordiger en NVR-vertegenwoordiger tegelijkertijd in New York voor de CSD-vergadering. In de wandelgangen van het VN-gebouw werd gezamenlijk een nadere selectie gemaakt. Het resultaat treft u hieronder aan.

Welke rol speelt duurzame ontwikkeling in uw beleid? Kunt u aangeven hoe u aankijkt tegen duurzame ontwikkeling en het belang van de drie P's hierin (people, planet en profit). Welke consequenties heeft de huidige discussie over voedselveiligheid en voedselzekerheid voor uw beleid? Hoe verhouden deze discussie en uw standpunt zich tot behoud van biodiversiteit?

Het gaat erom de balans te vinden tussen People, Planet en Profit. Op al die aspecten van duurzaamheid betekent dat een flinke inspanning, voor iedereen, ook voor mijn ministerie. Ik kies daarom voor gezamenlijke verantwoordelijkheid en voor verbinding tussen mensen onderling. Noodzakelijke voorwaarden zijn volgens mij ten eerste optimisme als levenshouding. Maar daarnaast ook durf, doorzettingsvermogen én lef en leiderschap van alle partners. En goede voorbeelden. Mensen die inspireren. Creatieve mensen, denkers, filmmakers, politici en alle andere

vervolg op pagina 2

Dit is het laatste nummer van de DO Koerier.

Althans, de DO Koerier in z'n huidige vorm verdwijnt, maar de inhoud blijven wij voor u verzorgen. Na de zomer start de NVR een Inforeeks waarin niet alleen thema's op het gebied van duurzame ontwikkeling worden belicht, maar ook andere thema's die binnen de NVR spelen op het terrein van de rechten van de vrouw en maatschappelijke participatie. Ook voor de themanummers in de nieuwe Inforeeks kunt u uw redactionele bijdragen blijven insturen.

vrouwen en mannen die hun toekomstvisioenen omzetten in daden.

Ik geef twee voorbeelden hoe we duurzaamheid kunnen bereiken. Meer mensen moeten het belangrijk gaan vinden om zorgvuldig met onze soortenrijkdom om te gaan. Dit heb ik samen met mijn collega-ministers van Milieu en van Ontwikkelingssamenwerking opgenomen in een nieuw beleidsprogramma 'Biodiversiteit werkt: voor natuur, voor mensen, voor altijd'. Het stoppen van de achteruitgang is niet ons enige doel. Het gaat er ook om dat we daar draagvlak voor creëren. Zowel de mensen, als de planeet als de economie staan centraal.

Een ander voorbeeld. Nederlandse bedrijven moeten zich meer inspannen voor duurzame productie- en handelsketens. Nederland importeert veel natuurlijke grondstoffen uit verre landen: hout voor in de bouw, soja voor veevoer, palmolie voor de industrie. De productie daarvan drukt, zoals u weet, op het tropische regenwoud. Dichter bij huis importeren we veen voor potgrond, waardoor in EU-landen als Letland, Estland en Litouwen maanlandschappen dreigen te ontstaan. Door bedrijven te stimuleren duurzaam in te kopen, willen we daar verandering in krijgen.

Het beschermen van biodiversiteit is geen ver-van-ons-bed show. Zorgvuldig omgaan met wat ons is toevertrouwd, vind ik een kwestie van beschaving. Daarbij moeten we ook de kwaliteit van de leefomgeving in een verstedelijkte delta blijven bewaken. Ik noem dat 'goed rentmeesterschap'. Juist in een land als Nederland, een dichtbevolkt land met per hectare een hoge agrarische productie. Dat geldt ook als je kijkt naar voeding en voedsel. Hier ligt de sleutel bij de consument. Het is goed als consumenten zich er bewust van zijn, dat zij met hun keuzes invloed uitoefenen. Zij kunnen besluiten alleen nog koffie te kopen van producenten die de boeren een eerlijke prijs geven. En ze kunnen besluiten alleen nog vlees te kopen van dieren die tijdens hun leven een beetje prettig hebben kunnen rondscharrelen.

Investerings moeten omhoog

Hoe kijkt u aan tegen de standpunten van uw collega-ministers Cramer en Koenders als het gaat over biomassa productie en

biobrandstoffen? Welke bijdrage levert het ministerie aan de implementatie van de "guiding principles" in Nederland en Europa?

We worden op dit moment met onze neus op de feiten gedrukt: voedselschaarste, voedselrellen en het dilemma: produceren we voor de mond of voor de motor? Enkele getallen; 75% van de 900 miljoen armen in de wereld leeft op het platteland, 2,3 miljard mensen zijn afhankelijk van de landbouw. In Afrika is 65% van de beroepsbevolking werkzaam in de landbouw; zij zorgen voor 32% van het Bruto Nationaal Product. Slechts 4% van de grofweg 60 miljard dollar ontwikkelingsgeld gaat naar het platteland, en tenslotte 800 miljoen mensen hebben honger en een miljard mensen heeft minder dan 1 dollar per dag te besteden.

Dan is er mijns inziens maar één conclusie: investeringen in de landbouw moeten omhoog! Studies van de Wereldbank en anderen tonen aan dat groei in landbouwproductiviteit enorm bijdraagt aan het verminderen van armoede op het platteland. We zitten al jaren met dalende investeringen in de landbouw.

Voedselschaarste is maar voor een klein deel te wijten aan biobrandstoffen. We hebben te maken met slechte oogsten, meer vraag naar voedsel door de economische voorspoed van India en China, afname van de aandacht voor landbouw in het internationale beleid.

Om deze trend te keren presenteerden mijn collega Koenders voor Ontwikkelingssamenwerking en ik recentelijk de nota 'Landbouw, rurale bedrijvigheid en voedselzekerheid'. Speerpunt is dat investeringen in de landbouw omhoog moeten. En dat tegelijkertijd het platteland zich economisch ontwikkelt. Dat vraagt niet alleen om private inzet, maar ook om hernieuwde en verbeterde inzet van overheidsinvesteringen.

Nederland kan daaraan een belangrijke bijdrage leveren. Een bijdrage waar het gaat om de innovatiekracht van onze agro-sector en kennis op het gebied van de landbouw en rurale ontwikkeling. Die kennis is uitermate geschikt om landbouwontwikkeling te stimuleren. En om de aanpak van honger in ontwikkelingslanden aan te pakken. Door maatre-

gelen als onderzoek en innovatie, door hulp aan overheden, door het verbeteren van de duurzame keten, door regionale markten en markttoegang te versterken en door aandacht voor kwetsbare groepen. Voor dit hele pakket gaat het om een extra inzet van tussen de 50 en 70 miljoen euro. Dat geld is er; collega Koenders neemt hiervan het leeuwendeel voor zijn rekening.

En dan de keuze tussen 'mond of motor'. Ik zeg: als de keuze gemaakt moet worden, dan ga ik voor voedselproductie. Je ziet aan de onrust in andere landen hoe belangrijk voedsel is voor de stabiliteit van landen. Aan de andere kant moeten we de invloed van de productie van biobrandstoffen op het voedselvraagstuk niet overdrijven. Slechts één procent van het landbouwareaal wordt gebruikt voor biobrandstoffen. Niettemin is het belangrijk dat ook biobrandstoffen op een duurzame wijze worden geproduceerd. We moeten daar goede duurzaamheidscriteria voor ontwikkelen. Daarbij moeten we zo snel mogelijk naar tweede generatie biobrandstoffen die niet worden gemaakt van landbouwgewassen die voor menselijke consumptie geschikt zijn. Dit om te voorkomen dat er tegengestelde belangen ontstaan.

Wat zijn uw belangrijkste prioriteiten bij uw benoeming tot Chair van het CSD-bureau 2009 van de Verenigde Naties? Hoe garandeert u (nog meer) mogelijkheden voor een actieve inbreng van vrouwen en major groups in de CSD?

De Commission on Sustainable Development (CSD) van de Verenigde Naties heeft een groot aantal uitdagingen aan te gaan. Energieconsumptie, klimaatverandering, voedselschaarste. Ik vind dat we meer moeten investeren in duurzame landbouw, vooral in Afrika. We hebben te lang de ontwikkeling van de landbouw en het positieve effect daarvan op sociale en economische stabiliteit verwaarloosd. We moeten met kennis, samen met alle partijen, in de lokale en regionale markten investeren. Ik mag als voorzitter voor het komende jaar daar inhoud aan geven.

Burgerparticipatie

Welke mogelijkheden ziet u voor actieve inbreng van vrouwen en andere major groups in de samenleving op het gebied van beleidsontwikkeling en implementatie?

Hoe kunt u garanderen dat deze mogelijkheden ten volle worden benut?

Het kabinetsmotto is niet voor niets 'samen werken, samen leven'. En met 'samen' bedoelen we ook écht iedereen die wil. Ik vind het heel belangrijk dat bij beleidsontwikkeling draagvlak in de hele samenleving wordt gezocht. Van jonge tot allochtoon, van stedeling tot forens. Wij werken voor zestien miljoen Nederlanders: jong, oud, zwart, wit en rood. Dat vraagt dat wij ze allemaal kunnen begrijpen. Ik geef

iedereen, of je nu vrouw bent of van allochtone afkomst, het advies: ga uit van je eigen kracht. Kijk wat je kunt doen, ook dicht bij huis.

Word lid van een partij, of bemoei je met de lokale en provinciale politiek. Veel gemeenten hebben allerlei beleidsterreinen waar actieve burgerparticipatie bij voorkomt. Ook mijn ministerie heeft vele projecten waarbij burgers meedenken en meedoen. We hebben bijvoorbeeld een Consumentenplatform en onlangs kon iedereen via internet zijn mening geven over het toekomstige Europese landbouwbeleid. In onderdelen van onderzoek en projecten is ook aandacht voor de positie van vrouwen, bijvoorbeeld de vrouwelijke ondernemers op het platteland. Zo is er een onderzoek naar vrouwen en ondernemerschap op het platteland dat ingaat op de (on)toegankelijkheid voor vrouwen. Verder ga ik in mijn rol als voorzitter van de Commission on Sustainable Development het wereldwijde initiatief voor een netwerk van vrouwelijke ministers en leiders in de landbouw ondersteunen.

Welke rol ziet u weggelegd voor de NVR en lidorganisaties om de aanbevelingen van de visitatiecommissie emancipatie te implementeren?

Hoe kunt u garanderen dat dit daad-werkelijk gebeurt?

Op rijksniveau hanteren we een strategie van diversiteit en gendermainstreaming. Binnen LNV verankeren we de diversiteitsaspecten binnen beleid, projecten en instrumentarium. Dat kan onder andere door het instellen van een Community of Practices en het geven van gendertrainingen. Op die manier wil LNV bewerkstelligen dat medewerkers in beleidsontwikkeling volop rekening houden met beleid voor vrouwen en 'major groups'.

Tegen de Nederlandse Vrouwen Raad zou ik willen zeggen: ontwikkel uw eigen strategie op basis van heldere doelen, zodat iedereen een eigen steen kan bijdragen.

Platteland **verduurzamen**

Verduurzamen van het platteland is een proces van lange adem

Het Overijsselse platteland is al jaren een toonbeeld van mooie initiatieven en kleinschalige projecten met als doel de economie en leefbaarheid van de regio te versterken. Maar een project waarin dit alles samenkomt, was er tot voor kort nog niet. Mede daarom ontstond "Oons Ambacht, naar een duurzaam platteland van Overijssel". Met een startsubsidie van VROM en ondersteuning van vrouwen- en milieu-organisatie WECF werkte Oons Ambacht aan het verduurzamen van het Overijsselse platteland. Inspiratie kwam van een andere WECF partner, "Unser Land" in Beieren, een samenwerkingsverband waarin bewoners van zowel stad als platteland, elkaar gevonden hebben in hun gezamenlijk streven hun platteland te verduurzamen.

Presentatie biomarkt

Een gelukkige samenloop van omstandigheden lag aan de basis van het ontstaan van Oons Ambacht. Rosemarie Oude Luttkhuis, boerin en voorzitter van de werkgroep Vrouw & Bedrijf Overijssel van LTO Noord en van het Agrarisch Vrouwen Overleg Overijssel onderschepde een mailtje van Marie Kranendonk, voorzitter van WECF. Marie Kranendonk beschreef in haar mail het werk van Unser Land en Rosemarie was onder de indruk. "Ik heb ervaring met de landbouw in mijn eigen regio en ook buiten de provinciale grenzen en heb al veel initiatieven

meegemaakt. Maar wat me altijd opvalt, is dat er zoveel langs elkaar heen wordt gewerkt, zowel op individueel niveau als op het niveau van samenwerkingsverbanden. Daarom sprak de opzet van Unser Land mij zo aan."

Samenloop van omstandigheden

13 jaar geleden tilden agrarische vrouwen Unser Land van de grond in Beieren op het platteland rond München. "Een groot aantal maatschappelijke organisaties die actief zijn op het gebied van onder meer landbouw, natuur, milieu, kerken, consumentenza-

ken en detailhandel vormen de basis. Unser Land gelooft in behoud en versteviging van de landelijke, culturele, sociale en economische waarden van de eigen regio", stelt Sabin Brückmann, coördinator Landbouw van WECF Duitsland. "Dit idee uit zich onder meer in de afzet van duurzaam geproduceerd voedsel onder de naam Unser Land. Die aanpak is geïnspireerd door de gedachten om producent en consument, stad en platteland, en landbouw en milieu bij elkaar te brengen. Dit alles krijgt meerwaarde door de samenwerking te vertalen in gezamenlijke afzet van streekproducten." Ruim 600 super-

markten en speciaalzaken verkopen inmiddels Unser Land-voedingsmiddelen, variërend van zuivel tot brood en van honing tot appelsap. Onder het Unser Land-label werken zowel biologische als gangbare boeren.

Oons Ambacht

Eenzelfde idee had Rosemarie Oude Lutikhuis ook voor ogen voor de provincie Overijssel. Zij en haar man waren zelf al jaren bezig met het verduurzamen van hun eigen melkveebedrijf. WECF vroeg bij VROM een opstartsubsidie aan en er werd een initiatiefgroep gevormd met enkele enthousiaste agrarische vrouwen uit Overijssel. Ze begonnen met het organiseren van bijeenkomsten ter verkenning van de bestaande markt voor streekproducten: in hoeverre het introduceren van duurzame agrarische productketens in Overijssel te realiseren? Oons Ambacht was een feit. Daarnaast bezocht een afvaardiging uit Overijssel het Beierse Unser Land om te kijken in hoeverre het Overijsselse platteland van de Duitse ervaring zou kunnen profiteren en of ook in Overijssel een vruchtbare samenwerking mogelijk zou zijn m.b.t. verschillende bestaande streekproducten.

“In Overijssel hebben we al veel succesvolle voorbeelden van streekproducten die hun weg naar de markt weten te vinden”, vertelt Rosemarie. “Wat

we willen is die krachten bundelen en zorgen voor een kruisbestuiving tussen verschillende groepen. Daarom moeten we ook zoeken naar iets typisch eigens van onze streken dat de moeite waard is te behouden en uit te bouwen. Zoals ze in Beieren door middel van de Streuobstsäften een bijdrage leveren aan het behoud van de hoogstamfruitboomgaarden. En we kunnen diverse heemkundegroepen, plaatselijke VVV's en zelfstandige plattelandsvrouwengroepen benaderen.”

Symposium

Op 11 april jongstleden organiseerden Oons Ambacht en WECF een speciale bijeenkomst voor alle belanghebbenden onder dagvoorzitterschap van Annie Schreijer-Pierik. Zij is naast Tweede Kamerlid voor het CDA en voorzitter van de Tweede Kamercommissie voor Landbouw ook zelf boerin. Zij stelde dat de bijeenkomst van Oons Ambacht en WECF op een heel bijzonder en belangrijk moment plaatsvond. Toen zij tien jaar geleden werd gekozen tot Tweede Kamerlid, werd tijdens haar afscheidsvergadering van de boerenorganisaties haar toekomstvisie voor het platteland besproken: meer doen met de regio's, boeren op een voor de regio herkenbare manier actief laten zijn en het toerisme erbij betrekken. Dit verhaal werd toen gezien als illusie. Nu is het hét thema voor de landbouw en

niet alleen in de Tweede Kamer maar ook in heel Europa.

Tijdens het symposium waren alle aanwezigen het erover eens dat het platteland van Overijssel een prachtige plek is om te wonen, te werken en te ontspannen. Het gezamenlijk belang is een duurzaam, mooi en gezond platteland. En dat geldt niet alleen voor boeren, maar ook voor consumenten en voor vrouwen-, natuur- en milieurorganisaties. Streekproducten zitten nu nog vooral in het luxe marktsegment. En het is voor iedereen van belang dat ze daar uit komen.

Vallen en opstaan

Uiteindelijk heeft het project nog niet opgeleverd wat Rosemarie bij aanvang had gehoopt, al heeft het bij haar zelf persoonlijk heel wat losgemaakt en zijn er toch nieuwe samenwerkingen ontstaan. Rosemarie: “Om een project als Unser Land of in ons geval Oons Ambacht te laten slagen is het van belang besef te krijgen en te houden dat het een lopend proces is. Het moet met vallen en opstaan gebeuren. Maar vooral is belangrijk dat er een mentaliteitsverandering op gang komt; het besef dat je het met elkaar moet doen, dat je respect moet hebben voor elkaars positie én standpunten.” Wat ze wil benadrukken is dat voor een initiatief als Oons Ambacht, vooral tijd nodig is, “je moet niets willen dwingen of overhaasten. Dat past ook niet bij de mentaliteit van de Overijsselaar. Het is een ingrijpend proces om tot elkaar te komen. Maar ik ben optimistisch gestemd over de toekomst en de gezondheid en vitaliteit van deze regio.”

Chantal van den Bossche, WECF

WECF (Woman in Europe for a Common Future) is een netwerk van zo'n 95 organisaties in West en Oost Europa, de Kaukasus en Centraal-Azië die gezamenlijk werken aan duurzame ontwikkeling, bescherming van gezondheid en milieu en armoedebestrijding. WECF helpt vrouwen om hun woonomgeving gezonder en duurzamer te maken. WECF is lid van de NVR.

VWI themagroep platteland

Elkaar **leren kennen** in het landelijk gebied

Het Vrouwennetwerk Wageningse Ingenieurs (VWI) biedt ruimte voor nieuwe activiteiten en initiatieven van leden. Als dat energie geeft, dan is dit een bepaalde tijd goed te combineren met werk en/of gezin. Zo is het gegaan met de start en ontwikkeling van de VWI themagroep platteland.

Hoe zijn we begonnen?

Een discussie in 2003 over veranderingen in de landelijke ondersteuningsstructuur rond emancipatie leidde tot de vraag: wat doen we in VWI verband op het gebied van ondersteuning van initiatieven van vrouwen op het platteland? Is dit onderwerp te koppelen aan de jaarlijkse Internationale Dag van Vrouwen op het Platteland? Dat lukte niet, maar waarom niet een themagroep platteland geprobeerd naar het voorbeeld van de bestaande themagroep water? Tijdens enkele klankbordbesprekingen over de relatie VWI en NVR bleken ook anderen geïnteresseerd. Tijdens de eerste bespreking in september 2004 concludeerden we, dat er behoefte is aan netwerken, informatie uitwisselen, en beeldvorming over ontwikkelingen op het platteland. We stelden ons een flexibele werkwijze voor die weinig voorbereidingstijd kost: 'rondetafel'-bijeenkomsten van 17.00 – 21.00 uur op een werkplek van één van ons, of op een andere aantrekkelijke locatie met een eenvoudige maaltijd. We inventariseerden onderwerpen, en noteerden de namen van hen die de bijeenkomst gingen voorbereiden. Zo zijn we op interessante locaties geweest waar collega's werkten zoals het Centrum voor Landbouw en Milieu, Dienst Landelijk Gebied. Een aantal leden is werkzaam als adviseur, dat bindt, en we zijn bij elkaar op bezoek gegaan zoals in de Hanenhof en het Punt te Wageningen. We spraken over onderwerpen als Agenda Vitaal Platteland, Nieuwe functies voor agrarische bedrijfsgebouwen, Dorpsplannen opstellen t.b.v leefbaarheid op het platteland met inleiders die één van ons uit haar eigen netwerk kende. De thema's financiering van plattelandontwikkeling, Relaties Stad en Land, Agrarisch natuurbeheer, Bedrijvigheid met Hart voor landschap deden we zelf. We werken met een maillijst. In het eerste jaar verdubbelde het aantal geïnteresseerden en nu staat de stand op 57. Sinds 2004 zijn er 9 bijeenkomsten geweest, ongeveer 3 x per jaar, met 8 à 13 deelnemers. Inderdaad geen grote aantallen, maar het aantal is voldoende voor goede gesprekken na een drukke werk- en/of gezinsdag.

Wat betekent dit netwerk voor ons?

We hebben elkaar op de eerste plaats beter leren kennen.

We delen met elkaar dat we in Wageningen gestudeerd hebben en die sfeer kennen. Benieuwd zijn we naar hoe het ieder na de studie is vergaan. Een aantal van ons heeft werkervaring in de derde wereld en zoekt aansluiting bij wat er in Nederland gebeurt. Zelfstandige adviseurs zijn gaan samenwerken bij het ontwikkelen van projecten, het geven van workshops. Ook zijn er opdrachten uit voortgekomen. Je attendeert elkaar op vacatures zoals procesbegeleider bij de Vereniging voor Kleine Kernen of vervolgcontacten voor studie, stage of werk.

Door de relatie met de NVR hebben we inbreng op landelijk niveau geleverd. Bijv. als extern deskundige tijdens workshops van de visitatiecommissie Emancipatie in 2005, de Ronde Tafel Bijeenkomst Gender van het ministerie van VROM in 2006. Aan de stedenbanduitwisseling tussen gemeente Wageningen en Gödöllő, Hongarije hebben we meegewerkt. We komen elkaar tegen bij activiteiten in de provincie zoals bij Oons Ambacht in Overijssel (zie pagina 4 en 5 in deze DO Koerier), bijeenkomsten van het Vrouwennetwerk Landelijk Gebied in Gelderland en Overijssel, netwerk plattelandontwikkeling.

Wat doen we in 2008?

Bijdragen aan duurzaamheid is actueel en daar hebben velen van ons mee te maken. Daarnaast heeft ieder een vol leven. Wie weet welke verrassende uitwisselingsmogelijkheden hieruit ontstaan?

Ir. Jeanne van Poppel

Initiatiefnemer, contactpersoon VWI themagroep Platteland

(2004 t/m 2007)

Het Vrouwennetwerk Wageningse Ingenieurs (VWI) bestaat 19 jaar en verenigt bijna 500 vrouwen die een opleiding aan de Wageningen Universiteit hebben gevolgd. Het netwerk biedt mogelijkheden voor uitwisseling en ontmoeting. Inhoudelijk staan onderwerpen centraal die met persoonlijke ontwikkeling en vaardigheden te maken hebben. Belangrijke activiteiten zijn een jaarlijks symposium, intervisiegroepen, deelnetwerken in verschillende regio's en themagroepen. Met een website, een maandelijkse nieuwsflits houden we elkaar op de hoogte van studiedagen, vacatures en de activiteiten. Informatie: www.klv.nl/vwi.

Netwerken op het platteland

Het platteland van Nederland is voortdurend aan het veranderen. Naast natuurontwikkeling ontstaan er nieuwe diensten op het platteland. Deze dynamiek is zichtbaar in de roep om ondernemerschap, afschaffing van landbouwsubsidies en een toename van eigen verantwoordelijkheid in deze transitie. Het werken, ondernemen en leren via netwerken heeft de potentie om goed aan te sluiten bij deze nieuwe dynamiek. Hieronder een korte reflectie over netwerken.

Netwerken zijn op zichzelf geen nieuw fenomeen, in de landbouwsector kennen we studiegroepen als kennisnetwerken en verschillende vormen van boeren-netwerken; marktspelers en coöperaties. Een tweede type zijn de adviseurnetwerken, met als invalshoek een specifieke expertise of interesse zoals Landnet. Een derde vorm heeft een meerwaarde door de combinatie van leden van verschillende sectoren en achtergronden. Het programma Netwerken in de veehouderij bijvoorbeeld: een ondernemersnetwerk werkt samen op een gemeenschappelijk thema ten behoeve van kennisdoorstroom. Een adviseur dient als schakel om het netwerk in beweging te krijgen en contacten aan te gaan met onderzoekers, adviseurs of overheden gericht op hun specifieke vraag. Zo ontstaat co-creatie en de ontwikkeling van toegepaste kennis voor het netwerk. Andere voorbeelden zijn het plattelandsnetwerk om alle initiatieven en initiatiefnemers actief voor een sterk platteland te verbinden. Tegelijkertijd onderzoekt het ministerie van Landbouw de behoefte aan een nieuw netwerk rondom plattelandsontwikkeling.

Een netwerk ontstaat door een gezamenlijk belang of interesse, gedragen door de leden. Het bestaat door de wil

van mensen om een netwerk te laten functioneren rondom een specifiek belang of interesse. Dit belang, of ook wel de focus, brengt de mensen samen, en draagt bij aan de herkenbaarheid en de reden van bestaan. Het motiveert en zorgt voor een invulling van de activiteiten die het netwerk organiseert.

In het functioneren gaat het om vrijwillig geven en nemen; al is het maar klein. Grote netwerken hebben sneller te kampen met passieve leden.

Als lid van een netwerk van groene werkvormen stel ik mijn kantoor beschikbaar en organiseer regelmatig de inhoud van een bijeenkomst. Wil ik meer uit het netwerk halen, dan zal ik zelf meer initiatief moeten nemen of aansluiten bij het initiatief van een ander. Hoe actiever je bent hoe meer je er uit kunt halen, ook al is die relatie niet één op één. In een klein netwerk is de balans tussen geven en nemen direct merkbaar en transparant; verantwoordelijkheid is voelbaar.

Wederkerig

Gelijkwaardigheid is een tweede hieraan gerelateerde voorwaarde. Je kunt niet alleen maar komen halen. Ook moet je de kans krijgen een bijdrage aan het netwerk te leveren. Dit bepaalt de potentiële kracht van een netwerk.

Hoeveel sturing en open ruimte heeft een netwerk nodig? Onze ervaring is dat met name in een beginfase een trekker nodig is om een basis van vertrouwen op te bouwen. Daarna loopt het vanzelf zolang de interesse leeft. De mate en vorm van vertrouwen die nodig zijn, wisselen per netwerk. Herkenning in de referentiekaders en gedeelde belangen vormen een basis waarop mensen meer of minder bereid zijn risico te nemen, ofwel te investeren zowel relationeel als financieel.

In complexe netwerken waarin de diversiteit aan actoren en organisaties groot is, is er geen sprake van continue gelijkwaardigheid. Rollen wisselen: soms ben je expert, soms ben je student, ook als expert.

Om een netwerk daadwerkelijk dynamisch te houden is het van belang dat het netwerk voor iedere deelnemer een meerwaarde heeft. Zo niet dan is het tijd om te stoppen. Een reactie is om er dan nog meer middelen in te zetten. Nog een trekker, nog een project om nieuwe activiteiten op te zetten. Maar daarmee gaat de dynamiek verloren. Bij deze multifunctionele netwerken bestaat er een risico op institutionalisering. Tussen deze partijen is sprake van een extra spanningsveld om te werken aan vertrouwen, gelijkwaardigheid en leiderschap. Hoe je daar invulling aan kunt geven is de uitdaging van ieder netwerk op zich.

Aankomende tijd zal blijken hoe netwerken functioneren en hoe we de dynamiek kunnen behouden en of er daadwerkelijk transities ontstaan met nieuwe onderlinge verhoudingen. Dit is een belangrijke stap in de ontwikkeling van het platteland. Innovaties kunnen niet meer op zich zelf staan; wil dit een stap zijn in de plattelandsvernieuwing dan zal er meteen al een inbedding moeten zijn in de netwerken er om heen.

Neem voor vragen of opmerkingen naar aanleiding van dit artikel contact op met DjuraPrins@orange.nl of keetevoerman@orange.nl.

Keete Voerman

Contactpersoon VWI themagroep

Platteland (2008)

Teamwork tijdens de CSD “Nothing about us, without us!”

Net twee dagen terug uit New York, blikken Marian Stuiver en Lesha Witmer terug op een geslaagde Commissie Duurzame Ontwikkeling (CSD) van de Verenigde Naties van 5 tot 16 mei 2008. Sinds de Conferentie van de Verenigde Naties over Milieu en Ontwikkeling in 1992 in Rio de Janeiro, staat duurzame ontwikkeling internationaal op de agenda. Tijdens de wereldtop voor duurzame ontwikkeling in Johannesburg in 2002 maakten regeringen verdere afspraken. De CSD is verantwoordelijk voor de uitwerking van die afspraken.

Met een tas vol opdrachten vanuit de NVR vertrokken we naar New York. Marian als kersverse vrouwenvertegenwoordiger in de Nederlandse regeringsdelegatie. Lesha als oude rot in het vak. Doel: de gelijkheid van vrouwen in landbouw, platteland, water, droogte, verwoestijning en het continent Afrika te realiseren. Vanaf dag 1 keihard aan de slag om op alle fronten met mensen samen te werken en dit doel dichterbij te brengen.

Wat waren de hoogtepunten van de CSD? Toegang tot land door vrouwen, het recht op water en sanitatie voor iedereen, de erkenning van de rol van vrouwen als watermanagers, de belangrijke rol van de ‘major groups’

in het proces van de CSD, het belang van duurzame consumptie door consumenten en overheden en als laatste: duurzame biobrandstoffenproductie. Harde successen en zachte successen: een overzicht van inhoud en proces.

De cruciale rol van ‘major groups’ in het proces van de CSD

Al vanaf dag 1 was duidelijk dat het maatschappelijk middenveld, vertegenwoordigd via major groups (ondermeer vrouwen, NGO’s en jongeren) een cruciale rol heeft in het proces. Nederland, maar ook Noorwegen, Zweden en later de Verenigde Staten benadrukten deze rol tijdens de vergadering. De interactieve discussies waren voor de major groups een platform om hun meningen over de onderwerpen te laten horen. Verder was er een actieve lobby om onderwerpen uit het maatschappelijk middenveld in de regeringsverklaringen te krijgen.

Toegang tot land door vrouwen

Het recht op land en het zeker maken van het gebruik van land door vrouwen stond hoog op onze prioriteiten lijst. Hoewel het recht in Agenda 21, Johannesburg en het Beijing Platform maar ook in de CEDAW Conventie, artikel 14 en de ‘African Charter on the Rights

of Women in Africa’ wordt benadrukt, gaat de realiteit langzaam. Vrouwen halen 60% van de agrarische productie wereldwijd, maar bezitten slechts 5% van het land. Dit fundamentele recht is tijdens de CSD op de agenda gezet ondermeer door de Nederlandse delegatie en stond in de samenvatting van de voorzitter van CSD 16.

De rol van vrouwen als watermanagers en het recht op water voor iedereen

Dat vrouwen een cruciale rol hebben in waterbeheer en management van water en andere natuurlijke hulpbronnen bleef keer op keer een onderwerp dat de major group vrouwen moet agenderen. Tijdens de water en sanitatie ‘review’ benadrukte Nederland deze rol van vrouwen als watermanagers en dat deze rol zichtbaar moet worden in beleid en plannen.

Verder heeft Nederland samen met de major group vrouwen en de major group vakbonden een oproep gedaan om het recht op water en sanitatie voor iedereen te erkennen. Hierbij is het belangrijk manieren van implementatie en monitoring op nationaal niveau te ontwikkelen. De lobby van de major group vrouwen samen met andere NGO’s om water en sanitatie ook geagendeerd te krijgen voor 2009, lijkt gelukt.

Ook riep Nederland op tot ratificatie van de UN Water Courses Convention, waarin landen afspraken hebben gemaakt rond o.a. watergrensgebieden.

Het belang van duurzame consumptie door consumenten en overheden

Samen met Maayke Damen en Don Gerritsen (de beide jongerenvertegenwoordigers in de Nederlandse delegatie) ging Marian aan de lobby om het

belang van duurzame consumptie te promoten. Niet alleen voor consumenten maar zeker ook voor de overheid. Nederland nam het initiatief tot een 'statement' om het duurzaam inkopen door overheden te promoten met de wens dat andere landen maar zeker ook de Verenigde Naties dit opnemen in hun eigen 'huis'.

Biobrandstoffen

Net als vorig jaar, organiseerde de NVR in samenwerking met VROM en dit keer ANPED, een side event over standaardisatie van biomassa productie voor biofuels. Opnieuw slaagden we er in de aandacht te trekken met een zeer geanimeerde discussie en het samen brengen van potentieel tegengestelde meningen. De insteek van Nederland en de major group vrouwen is: productie van biobrandstoffen moet duurzaam met bindende internationale criteria. De NGO's en de major group vrouwen benadrukten dat een onafhankelijk instituut, met toegang tot de

productieplaatsen, deze criteria moet bewaken.

Verkiezing minister Verburg

De CSD sloot af met de verkiezing van minister Verburg als voorzitter voor volgend jaar, waar veel vreugde en drie keer applaus bij kwam. Haar bezoek aan de CSD tijdens het High Level Segment was vreugdevol en vol inspiratie en bezieling. Zo deed ze de openingstoespraak bij de oprichting van het netwerk van landbouw ministers, samen met minister Lulana uit Zuid Afrika.

Tenslotte

Lesha en Marian waren het erover eens, dat de CSD een plek is, waar democratie wordt gemaakt, waar duurzaam ondernemerschap wordt ontwikkeld en uitgevoerd, waar partnerschappen worden aangegaan en waar stem wordt gegeven aan wat de wereld samenbindt. De samenwerking tussen de vrouwen ging fantastisch, Lesha

met al haar 'doortastendheid', 'bottom up' ervaring en kennis op het gebied van water en sanitatie. Marian met haar deskundigheid op het gebied van landbouw en rurale ontwikkeling en haar gedegen en onvermoeibare inbreng in de delegatie. Het was een eer en een genoegen om twee gelijkkluidende stemmen te zijn namens de vrouwen die streven naar een duurzame wereld. Voor verslagen van dag tot dag (in het Engels): csd-women.blogspot.com.

Marian Stuiver en Lesha Witmer

DUURZAME DINSDAG: feest

Dit jaar is er feest ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van Duurzame Dinsdag op 2 september 2008.

Op de eerste dinsdag van september 2008 vindt de tiende Duurzame Dinsdag plaats. Dan wordt het kabinet de duurzaamheidskoffer aangeboden, een koffer vol initiatieven en ideeën om duurzaamheid te bevorderen en de ideeën te verspreiden. Dit jaar staan de prijswinnaars van de afgelopen 10 jaar extra in het zonnetje. Opvallend is dat veel initiatieven tot uitvoering zijn gekomen, meestal zonder hulp van de overheid. De moeite waard om in dit jubileumjaar hieraan aandacht aan te besteden.

Thema 2008: Water en Mobiliteit

De deelnemende partijen roepen u weer op om de geest vaardig te laten zijn en met voorstellen te komen over het thema van dit jaar: Water en mobiliteit. Graag doet de NVR op deze plaats de oproep om het idee in uw achterban te promoten en uit te zetten. Een vakkundige jury kiest een winnaar uit de inzendingen en maakt deze bekend op 2 september tijdens Duurzame Dinsdag. De winnaar krijgt een geldprijs als beloning. Het feest zal plaats vinden in de oude vergaderzaal van de Tweede Kamer.

Duurzame lintjesregen

Graag willen we personen die iets betekenen voor de ontwikkeling van duurzaamheid, in het zonnetje zetten. In dit feestjaar gaan we dat doen door het uitreiken van een duurzaam lintje aan bijzondere personen. Kent u mensen die zich op sociaal, ecologisch en/of economisch vlak duurzaam onderscheiden, en die u graag wilt belonen, meld ze aan! Dat kan via www.duurzamedinsdag.nl, voor 1 augustus 2008. Iedereen kan iemand nomineren. Bij de nominatie moet een korte motivatie, een verklaring van onberispelijk gedrag, controleerbare referenties en controleerbare inspanning en het eventuele resultaat daarvan gegeven worden. De uitreiking van de lintjes vindt plaats op Duurzame Dinsdag, 2 september 2008.

Voor meer info: www.duurzamedinsdag.nl.

Mea J. van Ravesteijn-Kramer,
namens NVR lid van de
stuurgroep Duurzame
Dinsdag

Meer vrouwen in Waterschapsbesturen

Diversiteit is belangrijk voor een bestuur. Oud en jong, man en vrouw, autochtoon en allochtoon. De Nederlandse Vrouwen Raad (NVR) zet zich in voor meer vrouwen in besturen. In 2008 zijn dat de waterschapsbesturen.

Het project 'Water zoekt vrouw' is een initiatief van de NVR, VeM, centrum Vrouw en Milieu, en De Waterlelie en wordt uitgevoerd in samenwerking met PJ Partners en de Provinciale Vrouwenraden van Overijssel, Noord Brabant, Zeeland en Limburg. Van 13 tot en met 25 november 2008 zijn de verkiezingen voor de nieuwe

Stel je verkiesbaar voor het Waterschapsbestuur

waterschapsbesturen. De NVR moedigt vrouwen aan zich kandidaat te stellen voor deze verkiezingen. Vrouwen denken soms te snel: kan ik dat wel? In

het project 'Water zoekt vrouw' krijgt u hulp om deze vraag te beantwoorden, bijvoorbeeld door te praten met vrouwen die nu al waterschapsbestuurder zijn en hun ervaringen te horen. Ook is er ondersteuning bij de kandidaatstelling en daarna.

Laat u inspireren door vrouwen die nu al in waterschapsbesturen een rol spelen, zoals Maria Rosendal, lid Dagelijks Bestuur Hoogheemraadschap Rijnland.

Meer informatie:

www.nederlandsevrouwenraad.nl >

Meer vrouwen in waterschapsbesturen.

Een passie voor landkaarten

Oorspronkelijk wilde Maria Rosendal, sinds 2006 DB-lid van hoogheemraadschap Rijnland, als ontwikkelingswerker naar de tropen. Zij koos daarom voor de studie tropische cultuurtechniek. Dan kon ze net als haar vader, die technisch tekenaar was, met grote landkaarten en tekeningen aan de slag. "Zijn teken tafels en grote ladenkasten met kaarten maakten als kind veel indruk op mij."

Haar studie bracht haar naar Sri Lanka, Tunesië, en later ook Brazilië. In 1992 bezocht Maria Rosendal Suriname en is ze met de pastoor en een jeep de jungle in gegaan. Drie tantes van haar zijn non geworden en een daarvan verrichtte missiewerk in Suriname. Werk vinden in de tropen lukte haar helaas niet. Tussen 1990 en 1997 heeft ze bij het Instituut voor Natuur- en Milieueducatie allerlei onderwijsprojecten over waterkwaliteit, natuur en milieu op basisscholen in Zuid-Holland gedaan. Toch bleef techniek haar trekken en daarom besloot ze een ICT-omscholingscursus te volgen.

Na gewerkt te hebben als programmeur en applicatiebeheerder, is Rosendal in 2004 een tijdje gestopt met werken om te zorgen voor de twee kleine kinderen. Haar partner werkt fulltime. Maar het ging al snel weer kriebelen en toen ze in de krant een oproep zag voor de waterschapsverkiezingen besloot ze zich, evenals een buurman, kandidaat te stellen voor het algemeen bestuur. En ze werd gekozen. Dat smaakte naar meer, "want het was veel leuker dan ze eerst dacht". Toen in 2006 een plaats vrij kwam in het dagelijks bestuur, hoefde ze niet lang na te denken. Ze werd uiteinde-

lijk met de meeste stemmen gekozen, "hoewel een andere, mannelijke, kandidaat was voorgedragen".

Vormgeving van Nederland

"Boeiend aan het bestuurswerk vind ik dat je invloed kunt uitoefenen. Ook is het leuk om naar de toekomst te kijken. Je bent bezig met de vormgeving van Nederland." Het werk past natuurlijk ook goed bij haar opleiding. "Cultuurtechniek gaat over hoe je land in cultuur kunt brengen. Over draina-

Ir. Maria Rosendal is in 1965 geboren in Zwolle. **Woonplaats:** Gouda

Is: lid Dagelijks Bestuur (DB) Hoogheemraadschap Rijnland

Opleiding: Tropische cultuurtechniek aan de Landbouwuniversiteit Wageningen

Carrière: projectmedewerker Instituut voor Natuur- en Milieueducatie; programmeur en applicatiebeheerder

Persoonlijk: getrouwd, twee dochters van zes en negen

Lid vrouwenorganisatie: vrouwenvolleybal **Motto:** "Doe alles wat je doet met hart en ziel" (Tröckener Kecks)

getechnieken, over de aanleg van sloten, dijkjes en wegen." Als dagelijks bestuurder heeft Rosendal een convenant getekend met een boomkwekerij in Boskoop over terugdringing van mestgebruik, want er komen nu teveel meststoffen in het water terecht. Ook heeft ze zich ingezet voor de aanleg van een bubbelinstallatie in de Zegerplas, die de groei van blauw-algen moet voorkomen.

Verscheidenheid

In het dagelijks bestuur van Rijnland is Rosendal de enige vrouw. Maar ze heeft er geen last van. De sfeer is goed. Het algemeen bestuur bestaat uit 30% vrouwen en in de ambtelijke organisatie zitten vooral in de beleidsfuncties ook aardig wat vrouwen. "Ik zie geen enkele belemmering voor vrouwen." In het DB is ze de jongste. In het AB zitten wel jongeren. De jongste is ongeveer 35 jaar en de oudste 75 jaar. Gemiddeld ligt de leeftijd rond 50-55 jaar.

Inhoudelijke kennis is natuurlijk altijd meegenomen, "zeker ook voor alle vaktermen en de bergen informatie die je moet doorwerken". Daaruit moet je snel de hoofdlijnen kunnen halen. Rosendal noemt als belangrijkste voorwaarde voor potentiële kandidaten dat het waterschapsbestuur je echt moet aantrekken. Daarnaast kan bestuurlijke ervaring in het openbare bestuur als de gemeenteraad, je goed van pas komen. Je moet contacten kunnen leggen en onderhouden, alsook kunnen zorgen voor een achterban.

vervolg op pagina 12

Nieuws

Cursus 'De toekomst is aan jou'

'De toekomst is aan jou!' is een cursus die de KVO organiseert op vier plaatsen in Noord-Brabant. De KVO bespeurde binnen haar achterban een nieuwe ontwikkeling: steeds meer vrouwen willen zich bezinnen op hun toekomst, zowel thuis als buiten de deur. Als belangenbehartiger van vrouwen op het platteland en in de verstedelijkte gebieden, voelde de KVO zich aangesproken en ging aan de slag om een doeltreffende cursus te ontwikkelen.

De cursus is gericht om inzicht te geven in de, vaak verborgen, talenten van vrouwen en om deelnemers te laten zien hoe je deze vaardigheden kunt inzetten: voor je familie, als vrijwilliger, als werknemer of als ondernemer. Ook al zoek je niet direct (vrijwilligers)werk, dan nog is de cursus een goed middel om de balans voor jezelf op te maken. Bij zelfstandige ondernemers zijn de laatste jaren immers veel bedrijven gesloten of aangepast aan nieuwe situaties, waardoor de rol van de vrouw binnen het bedrijf is uitgespeeld of veranderd.

De deelnemers aan de cursussen zijn enthousiast en een groot aantal van hen heeft intussen het 'gedroomde' resultaat bereikt. Nieuwe werkgever, eigen onderneming, ander vrijwilligerswerk, meer zelfbewustzijn. Geen kleine 'resultaatjes', maar echte wezenlijke veranderingen.

De cursus haalt talenten naar boven en laat zien hoe je die kunt inzetten om richting te geven aan je eigen toekomst. Thuis, in het bedrijfsleven of als vrijwilliger. In tien avonden worden de mogelijkheden onderzocht en krijgen ze richting.

De eerste vier avonden gaan vooral uit van de bestaande situatie. In de laatste zes bijeenkomsten gaan de deelnemers hun keuze concreet maken. Wie bijvoorbeeld kiest voor zelfstandig ondernemen, leert een boekhouding opzetten, een ondernemingsplan schrijven en wordt gewezen op de mogelijkheden van de Kamer van Koophandel. Cursisten die inzetten op een (nieuwe) baan, gaan aan de slag met het schrijven van sollicitatiebrieven, leren waar ze vacatures kunnen vinden en

oefenen in het voeren van netwerk- en sollicitatiegesprekken. Uiteindelijk leidt dit alles tot een persoonlijk plan van aanpak waar de cursisten vervolgens mee aan de slag kunnen om hun toekomst vorm te geven.

Meer informatie: op www.kvo.nu of vraag de brochure op bij de KVO (013-5324050/secretariaat@kvo.nu).

Het dagelijkse bestuur vergt gemiddeld twee à drie dagen per week. Het is een betaalde functie. Als je eraan begint, moet je er dus echt tijd in willen en kunnen steken, waar schuwt ze. De dagen dat ze niet werkt haalt en brengt zij de kinderen, ook in de lunchpauze, van en naar school. De andere dagen blijven ze op school.

Ambitie tónen

Een evenwichtige m/v-samenstelling van een bestuur geeft meer kwaliteit. Soms kunnen daardoor andere afwegingen

worden gemaakt. Wie echt interesse heeft, moet zich zeker kandidaat stellen, vindt Rosendal. "Wees niet bang dat je het niet kunt. Gewoon doen. Zelfvertrouwen is essentieel. Als je overtuigd bent van je kwaliteiten zijn er geen belemmeringen. Je moet wel je ambitie tónen, ook al zijn er drie mannelijke kandidaten."

Het waterschapsbestuur geeft haar in ieder geval energie. "Bovendien...macht uitoefenen is leuk"

Margriet Rutgers

Leren voor **Duurzame Ontwikkeling**

Van Denken naar Doen

Op de jaarconferentie van Senter Novem op donderdag 17 april 2008 in de Schouwburg van Almere werd gedacht en gedaan, met aandacht voor 'de beren' op de weg van denken naar doen.

Dagvoorzitter, Theo van Bruggen opende met de boodschap dat het gelukt was om mensen bij elkaar te krijgen uit de verschillende werkvelden. Hij benadrukte het belang daarvan omdat voor het realiseren van plannen al deze werkvelden gezamenlijk aan de slag moeten. Maar hoe geraken we door het doolhof van duurzame dilemma's?

"Durven wij het oude los te laten? Al snel neigen we naar uitstel. Waarom eigenlijk niet. We hebben wel dromen over de toekomst, ook over een meer duurzame toekomst, maar wie weet komt er nog een beter idee. En het is ook lastig en het maakt ons ook onzeker. En we weten ook niet of het wel zal lukken en of het zo veel beter zal zijn als we het proberen." Zo blijven idee_n maar al te vaak hangen bij idee_n. Om in te zetten op veranderingen is lef nodig. Met deze overwegingen

confronteerde het theaterduo Martin en Mildred van Laere het publiek. Professor Louise Vet hield een vurig pleidooi om de kennis die we nu hebben over ecologische kringlopen en 'Cradle2Cradle' toe te passen. Dat we niet alles meteen voor elkaar hebben, moge duidelijk zijn, maar het heeft de hoogste prioriteit dat we aan de slag gaan met de dingen die we nu al wel kunnen, aldus Louise Vet. Adri Duyvestein, wethouder in Almere, sprak over de Almere-principes. Almere gaat in de komende 25 jaar een schaa sprong maken, waardoor de stad zal verdubbelen. Bij die schaa sprong zal Almere in de ontwerpen uitgaan van zeven principes, gebaseerd op duurzaamheid: Koester diversiteit, verbind plaats en context, combineer stad en natuur, anticipeer op verandering, blijf innoveren, ontwerp gezonde systemen en ga uit van de gedachte: mensen maken de stad.

Maquettebouwen op basis van deze principes

Op basis van deze zeven principes werkten gemengde subgroepen aan het bouwen

van maquettes om de nieuwe uitbreiding van Almere vorm te geven. Bij dit proces van samenwerking kwamen de vele valkuilen en dilemma's vanzelf boven drijven.

Duurzame beslissingen in eigen werk:

In de middagssessie werd in de subgroepen gesproken over de (on)mogelijkheden om duurzame beslissingen te nemen in de eigen werkring. Over motiverende factoren en over het belang te weten welke zaken wel en welke zaken niet te beïnvloeden zijn. Het is zinloos energie te investeren in factoren waar wij geen invloed op hebben.

Ali B vatte de dag tot slot samen in een rap. Zie voor de tekst: www.vandenken-naardoen.nu. Op deze website komt tevens een uitgebreid verslag van deze vruchtbare dag. Meer informatie over het principe Cradle2Cradle is te vinden op: www.duurzaamheid.nl/c2c.

Francine Thielen-Tonnaer,
NVR Commissie Duurzame Ontwikkeling

Redactie Sandra Boes, Edith van der Meulen, Pauline Fransen, Rianne Meester-Broertjes **Redactiesecretariaat** Bep den Ouden **Redactieadres** NVR Commissie Duurzame Ontwikkeling, Benoordenhoutseweg 23 2596 BA Den Haag **T** 070 346 93 04 **F** 070 345 93 46 **E** redactie@de-nvr.nl **W** www.genderenduurzaamheid.nl www.nederlandse vrouwenraad.nl De DO-Koerier verschijnt vier maal per jaar. Aanmelding voor **gratis abonnement**: zie redactieadres. **Sponsor** Ministerie van VROM **Teksten** Redactie en Commissie Duurzame Ontwikkeling, tenzij anders vermeld. **Standpunten** via ingezonden artikelen vallen buiten de verantwoordelijkheid van de Commissie. Overname van artikelen is toegestaan, mits met bronvermelding en melding aan de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor om kopij in te korten, te bewerken of niet op te nemen. **Lay-out** Buro voor design, Den Haag **Druk** Drukkerij Aktief, Den Haag.

